

А С О Ц И А Ц И Я Н А Б Ъ Л Г А Р С К И Т Е А Р Х Е О Л О З И

София 1000, ул. Съборна 2, телефон за контакт 0888 14 57 48

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА 41 ОНС

Г-ЖА ЦЕЦКА ЦАЧЕВА

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОМИСИЯТА ПО
КУЛТУРА, ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО И
МЕДИИ

Г-ЖА ДАНИЕЛА ПЕТРОВА

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОМИСИЯ ПО
РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА И МЕСТНО
САМОУПРАВЛЕНИЕ

Г-Н ЛЮБЕН ТАТАРСКИ

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОМИСИЯТА ПО
ОБРАЗОВАНИЕТО, НАУКАТА И ВЪПРОСИТЕ
НА ДЕЦАТА, МЛАДЕЖТА И СПОРТА

Г-Н ОГНЯН ЯНАКИЕВ

ОТНОСНО:

Проектозакон за изменение и допълнение на Закона за културното наследство 222-01-65

СТАНОВИЩЕ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ

от Асоциацията на българските археолози

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

УВАЖАЕМИ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

На 15 октомври 2012 Министерски съвет на Република България внесе в Народното събрание *Закон за изменение и допълнение на Закона за културното наследство* и в момента тече неговото обсъждане. След като се запозна с текстовете на законопроекта, УС на *Асоциацията на българските археолози*, се обръща към Вас с нашите виждания по предложенията за изменения и допълнения на ЗКН.

Първият вариант на ЗИД на ЗКН се появи на интернет страницата на Министерство на културата през август тази година. Това беше направено без предварително обсъждане със заинтересованите страни и у нас остана впечатление, че не е случаен пропуск, а опит за

избягване на публичната дискусия по предлаганите промени. Въпреки крайно неподходящия момент - разгара на археологическото лято - Асоциацията на българските археолози успя своевременно да подготви становище, което представи в МК и заяви позициите си на нарочна пресконференция. Реакцията на археологическата гилдия, както и на други професионални организации в областта на културното наследство предизвикаха среща в МК през м. септември 2012, на която представихме и защитихме отново своите виждания. Прегледът на ЗИД на ЗКН, внесен от МС на 15.10.2012, показва че настоящият вариант е претърпял някои редакции и ред крайно неприемливи формулировки са отпаднали. Въпреки това основната философия и водещите текстове на законопроекта не са променени съществено спрямо варианта от месец август. Поради това си позволяваме да представим отново възраженията си относно ЗИД на ЗКН в следните насоки:

1. Категорично не сме съгласни със закриването на Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) и трансформирането му в Държавно предприятие Национален център за недвижимо културно наследство (ДП НЦНКН) (§ 3, § 4, § 5, § 6 от ЗИД на ЗКН).

Националният институт за недвижимо културно наследство е пряк наследник на Националния институт за паметниците на културата, създаден още през 1957. Тази институция винаги е била експертна и научноизследователска по характер, а настоящите промени ликвидират именно това, превръщайки ДП НЦНКН в пряк административен придатък на министерството на културата. Важно е да се разбере, че НИНКН, както и новата структура ДП НЦНКН имат много съществена роля в териториалната защита на недвижимото културно наследство. Поради това експертността на тази структура, позволяваща ѝ да отстоява професионални позиции, са една от гаранциите за опазване на недвижимото културно наследство на България. По наше мнение предложените промени в структурирането на ДП НЦНКН, при които цялото ръководство пряко се назначава и контролира от министъра на културата, силно намаляват съпротивителните сили, както спрямо лобистки натиск от инвеститори, така и спрямо административен натиск, включително и такъв от самото Министерство на културата. Също така според нас избраната форма за реорганизация – Държавно предприятие - е крайно смущаваща. Вярно е, че тя дава известна финансова самостоятелност, но, научени от опита от последните години, се опасяваме, че това може да се превърне в начало на приватизация и ликвидация на тази структура, което ще има непоправими последици.

2. По отношение на промените в Глава VII на ЗКН – Археологическо културно наследство ЗИД на ЗКН предлага съществени промени, с по-голямата част от които категорично не можем да се съгласим (§ 40, 41).

2.1. Състав и функциониране на Теренния съвет.

В ЗИД на ЗКН настоящият Съвет за теренни проучвания е преименуван на Съвет за теренни археологически проучвания, като съставът му е разширен от 13 на 16 лица. В мотивите към законопроекта не се казва ясно, защо това е направено, но сравнителният анализ очертава негласната цел на предложените промени – в новия орган присъстват 8 лица, които или са служители на МК, или са пряко назначени от министъра на културата, или са зависими от него (за сравнение – в настоящия съвет от 13 лица има 4, свързани пряко с МК). Едновременно с това в ЗИД на ЗКН броят на археолозите от Националния археологически институт с музей е намален механично от четирима на трима без да се има предвид установената практика за отчет и контрол на качеството на археологическите проучвания. В рамките на същата философия за функционирането на Съвет за теренни археологически проучвания като орган, който е зависим от министъра на културата, може да се разчете и лансираната в ЗИД на ЗКН промяна, касаеща назначаването на председателя на съвета, както и усложняването на реда за издаване на разрешенията за спасителни теренни археологически проучвания. В заключение -

единствената промяна в състава на теренния съвет, която оценяваме като оправдана и която можем да подкрепим, е включването в състава му на националния администратор на Автоматизираната информационна система Археологическа карта на България.

2.2. Възлагане на археологически проучвания след тържни процедури.

В § 40, ал. 2 на ЗИД на ЗКН по същество се предлага археологическите проучвания, финансирани от бюджета, да се възлагат след провеждане на тържни процедури. Първо трябва да отбележим, че предложената поправка в ЗКН се опитва да заобиколи една от основните разпоредби на ЗОП (чл. 4, т. 4), която изключва научните изследвания от приложното поле на този закон. Симптоматично е, че вероятно съзнавайки неудобството на ситуацията чрез един закон за се прави опит да се заобиколи друг, вносителят не е дал мотиви за предложението си по § 40, ал. 2. От различни изявления на представители на МК стана ясно, че аргументацията за включването на археологическите проучвания в приложното поле на ЗОП се черпи от Становище на АОП (изх. № 04-00-284/19.09.2012), в което се твърди, че археологическите проучвания не могат да се квалифицират като научноизследователска дейност. След прочитане на това становище всеки здравомислещ човек може да се запита: Какво все пак са археологическите проучвания щом не са научноизследователска дейност? И *reductio ad absurdum* можем да достигнем до заключението, че може би, АОП смята, че археологическите проучвания са вид търговска дейност, която генерира печалба? Също така следва да напомним, че Република България е и страна по Европейската конвенция за опазване на археологическото наследство, в чийто текст и в чийто философия е втъкано, че археологическите проучвания са научна дейност. Без да се разпростираме повече в правни тълкувания, трябва да посочим изключително вредните последици за българското археологическо наследство, които неизбежно ще настъпят, ако критерии за избор на проучватели-археолози станат най-ниската цена или най-късия срок. Поради всичко изложено смятаме, че текстът по § 40, ал. 2 на ЗИД на ЗКН трябва категорично да отпадне.

2.3. Внимателният прочит на § 46 на ЗИД на ЗКН показва, че при евентуално приемане на тази поправка, се отваря възможност, особено при натиск на инвеститорите, теренното археологическо проучване да се сведе единствено до прилагане на неструктивни методи. Всеки археолог, работещ на терен, обаче много добре знае, че геофизичните методи, теренните обходи и другите неструктивни методи биха могли единствено да покажат дали ИМА археологически структури, но не могат да покажат че НЯМА такива. Поради това категорично смятаме, че § 46 на ЗИД на ЗКН трябва да отпадне.

3. Третата група промени, лансирани със Законопроекта за изменение и допълнение на ЗКН, засяга най-общо казано консервацията и реставрацията на недвижимото културно наследство. В § 47, § 63 на ЗИД на ЗКН се предлагат нови редакции и произволно разширяване на дефинициите на понятията *консервация* и *реставрация*, *теренна консервация* и *реставрация* и *реконструкция по автентични данни*. Ако тези текстове бъдат одобрени, без съмнение ще се разшири тихомълком установилата се напоследък практика за изграждане на крепости и църкви до покрив с проекти, които не се основават на обективни данни за автентичния вид на недвижимите културни ценности. Категорични сме, че тази практика трябва да се пресече, а не както предлага ЗИД на ЗКН, да се отваря врата за градежи на бутафорни "старини" и превръщането на културното наследство в атракцион с кичозен дисниледски привкус.

Накрая бихме искали да обърнем внимание на няколко важни проблема в действащия ЗКН, които не са намерили място в предложения ЗИД на ЗКН, но които според нас заслужават вниманието на законодателя:

1. Чл. 151, ал. 5, т. 3 на ЗКН задължава лицето, което иска разрешение за теренно археологическо проучване, да осигури охрана за цялото време на валидност на разрешението., т.е. от датата на издаване му до края на календарната година. Тъй като разрешенията в

България се издават обикновено през пролетта, се оказва, че археолозите, които работят на един обект 10 или 20 дена, трябва да осигурят охрана за времето, когато не са започнали работа на терен или след като са напуснали обекта. Според нас целогодишната охрана на археологическите обекти е задължение на МВР и другите специализирани органи и не следва да се налага като изискване на археолозите. Още повече, че чл. 153 на ЗКН задължава проучвателите да осигурят охрана по време на самата теренна работа – нещо което винаги се е практикувало и не среща никакви възражения. Поради горните обстоятелства предлагаме чл. 151, ал. 5, т. 3 на ЗКН да отпадне

2. Чл. 148, ал. 4 предвижда ежегодно финансиране на археологически проучвания чрез бюджета на Република България и бюджетите на общините и ведомствата. От редакцията на текста става ясно, че се имат предвид всички проучвания, които не са спасителни. През последните години чл. 148, ал. 4 лека полека да се изпълни със съдържание и средства за редовни проучвания, след многогодишна пауза, започнаха наистина да се отпускат. Именно поради това според нас в ЗКН трябва да впише текст, който да утвърди принципи за разпределение на такива средства: а) средствата да се разпределят по ясни приоритети; б) да се прилага процедура на проектно финансиране; в) да се гарантира прозрачност при определянето на финансираните обекти и размера на финансирането. Също така според нас министерство на културата, като орган, осъществяващ държавната политика в областта на културното наследство, трябва да е водещ при определянето на приоритетите, провеждането на проектните конкурси и осигуряването на прозрачност.

30.10.2012

С уважение:

гл. ас. д-р К. Димитров

Заместник председател УС на АБА